

ՊՈԼՍԱՇԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Լոյսը. — Արեւելեամ մամուլը. — Ալփիար. — Ինտրայի « Ներաշխարհ »ը. — Անտարամի մոր թարգմանութիւնը. Ալ. Վ. Սիրումեանէ.

Իմաստասիրական գրութեանց թարգմանութիւնը անհրաժեշտ են՝ աշխարհաբարը հասցընելու համար գիտական այն ճշգրտութեան և բացարձակ յստակութեան, զոր երբեք պիտի չկարենան տալ քրոնիկները, թերթիկները։ Ե. դարու մէջ բոլոր թարգմանիչները գոհ էին հայերէնով, ի բաց առեալ Դաւիթ Անյաղթը. — սա իմաստասիրութեամբ կը զբաղէր։

« Լոյս »ի մէջ կարգադրով Ե. Տետեանի մէկ թարգմանութիւնը, ինչկայ՝ փոխտփայլից դէմ գրած հատուածին, ընթերցողը կը ցաւի, ոչ միայն գրկուած տեսնելով զեզոսիկ իր մեծագոյն հոխութենէն, — իր գրաբարէն, — այլ նաեւ աշխարհաբարը գտնելով անկազմ լեզուներու յատուկ անողոյշութեան մը մէջ, ուսիցը հարկ է զինքը ցողաղձը ընել՝ իմաստասիրական հռչակուած բնագիրներու գործածելով զայն երբեմն։

Գետնը Վ. Գուրեան Ս. Գրոց Հանքերու վերայ կը խօսի, առանց նշանաւոր նորութիւն մը ներկայացնելու, ուսնքիւն և իրենց ստուգաբանութիւնը քննուած ըլլալով արդէն ի « Բագմամիկ »ի։

Լաւագոյն յօդուածն է (« Լոյս »ի 28 թիւին մէջ) ծիսական քննութիւն մը Վառզանի, իր ձեւերուն, իր գործածութեանց վրայ։

Կրօնքը ամենէն յստակ և յորդ աղբիւրն է գեղարուեստի, բանաստեղծութեան։ « Լոյս »ի ընթերցողները Գուրեան եպօսի ձեռագր մէջ վարժուած են օրբազան քնարը տեսնալ. այս անգամ Գր. Հ. Գալուստեան կը հնչեցնէ, Տարսունէն, « Ո՛վ է որդի մարդոյ » քերթուածը. վսեմ նիւթ. հեղինակը, զօթաղաբար, աւետարանական պատմութիւնը տաղաչափած է միայն, առանց հօգի կերպով հակադրելու, « Ժամանակակից »ներու ողորմելի դատաստանին, Քրիստոսի իրական մեծութեան անհրնուծիւնը։

Թղթակցութեամբ մը Հիւսիսեան կը հերքէ Յ. Բ. Ներսիսեանի այն կարծիքը՝ իբր թէ վարդապետ բառը արաբ. vird արմատէն յառաջ եկած ըլլայ, անհնարին ըլլալով որ Հայերէն Բ. դարուն՝ բառի փոխառութիւն ընէին Արաբացիներէն։

« Լոյս »ի մէջ հետաքրքրական բաժին մը կը կազմեն իր՝ իրեն ուղղուած հարցումներուն տուած « լուսարանութիւնները »։

(Վերոյիշեալներէն գտաւ « Լոյս »ի 28, 29, 30 թիւերը իր պարունակին հետեւեւ հատուածները. Շաւարժ Սահակեանի Հոգեկան յոյր, Գննաւսէրի Համապատում Աւետարանաց, Թօփեանի

Կեօրէի քրիստոնէութիւնը, Եկեղեցի թարգմ. առգլ. Թօփեանի Քրիստոնէական եկեղեցիներ, գիտական քրոնիկ, Գալսկիօնիկի Ս. Յովնան եկեղեցին, Պտակ վարդապետի Եկեղեցական բաւար և առաջնութիւնը, լուսարանութիւններ, յիշատակութիւններ, և այլն)։

*

Յ. Ալփիար, որուն հակառակ կատարի պայտք մը մղուեցաւ, ամիսներ առաջ, պոլսական մամուլի մէջ, կը շարունակէ իր գաւեշտի մասնաճիւղը։ Ընթերցողներու մեծ շրջանակ մը կազմած է արդէն. ամենէն ժողովրդականն է հայ գրողներուն մէջ. իր յօդուածները նախապէս կը ծանուցուին, ինչպէս քաղաքական օրագրի մը մէջ՝ իշխանի մը գալուստը։ — Յ. Ալփիարի մը, ուրեմն, շատ պատուաբեր չէ Լա Պու, Ժողի պէս յօդուած մը՝ (Արեւելեան Մամուլ, թիւ 30) որ ժիւլ Գլարքիի՝ Թանի մէջ գետնուած « Կեանքը Գաղթի մէջ » վերնագրով մէկ յօդուածին կէսն է, տեղագրական տեսակետով իզմիրի յարմարցուած. այսչափ բաւական նկատուած է՝ Քրիստոսի յօդուածին տիրանալու համար, — « Լա Պու »-ը տեղագրութեան տեսնէն է։ Յ. Ալփիար գաղղիներէն պարտութիւններ կը գործածէ, հոն ուր հայերէնը չէ կրցած գրտնել. աւելի յաշոյղ եղած է յատուկ անունները փոփոխելուն մէջ։ Ահաւասիկ ուրեմն թարգմանութեան նոր տեսակ մը. բառերու տեղ՝ անունները թարգմանել։ Միայն թէ տեղագրութեան հիւանդութիւնը — Եւրոպայի մէջ ծանօթ՝ իբրեւ համահարակ — շատ հեղի է Տահկաստանի մէջ այնքան տարածուած ըլլալէ, որ ծաղրականութեան հասնի։ Յ. Ալփիար օրօններ, պիտիքիներու հետ կը յիշ նաեւ եկկորոյրքներ, որուն մուտքը, որչափ գիտեմք, նոյն իսկ արգելեալ է։ Որքան հաւատարմութիւն։

Յ. Ալփիար « Արեւելեան Մամուլ »ի 31 թիւին մէջ ունի « Ինքնուրուրափ պատմիկները. Ենօժը Արմէն » « Ինքնուրուր » վերնագրով վիպակ մը, ուր լաւ նկարագիրներ կան, բայց նաեւ ճիշդ մը՝ լայն պարբերութիւններ կազմելու, փոքր քանակութեան մէջ կերպով ըսած ըլլալու համար։ Ընտրէն, նոյն իսկ իր արուեստական ձեւին տակ, Ս. Յարութիւնեանի « Խառնիկ պատմ »ը, որ իր կըրպակին մէջ նստած կ'ընդլծի վեճ ներանձնացման մը, անկազին երգներուն մէջ, որոնց ինքն է միայն գիտակցի. աշխարհ կը յարգէ զինք, բայց ոչ իր ներքին հոգեկան մարմնութեանը համար, այլ ... իր կանգնելին ու միջատին։

(Միւս յօդուածներն են, 31 թիւի մէջ. Զապէլ Եսայանի Անճրեղ, Կ. Պոլսոյ Թղթակցի Պօլսոյ կեանքը)։

*

Կ. Պօլսոյ գեղարուեստական գրականութիւնը կ'աճի հատորիկով մը, որ հակառակ ձեւի անհեթեթութեանց, տողորոշած է բանաստեղծական խոր ներշնչումով։ « Ինտրա »ի Ներաշխարհը հարեկացին կը թուի, վայրկեան մը, Ի դարուն մէջ. ինքնատիպ, ամենէն առաջ, տարմա-

գրութեան՝ ինչպէս լեզուի մէջ. հեղինակը նե-
րանձնացումը կը փնտռէ, մույլը, գերեզմանա-
կանը, և մանաւանդ անհունը. ամէն բանի մէջ
կը տեսնայ զայն. սեւեռում մը՝ որ ծիծաղե-
լիութեան կը յանգի: Հեղինակին ոճը՝ անյար-
մար է իր նիւթին. ուղեւորութիւն մը՝ քնարե-
գական խոր մելամաղձութեամբ բացատրուած.
Կլակի զգեստներուն կը նմանի. — այս մարդուն,
ինչպէս ծանօթ է հայ պատմութենէն, այնչափ
մեծ զգեստներ հագցուցին, որ չկրցաւ զէնքերը
գտնել անոնց մէջ: «Ներաշխարհ»ը ընթերցման
կը հրապուրէ, իր տրամադրութեանց տիրու-
թեամբ, բացատրութեանց թարմութեամբ, և
զաղափարներու անհամեմատականութեանց զա-
ւեշտովը: Անտարակոյտ ինզրա տաղանդ մ'է,
հագցուագիւտ ըմբռնող մը այն լեզուին՝ զոր կը
խօսին են ու բնութիւնը լուութեան մէջ. բայց
անշուշտ յանցանք մ'է, խորհրդաւորը արտա-
դրելու համար, ամէն միջոց բարի նկատել. նոր
գրականութիւն ընելու ձգտումը, մենամոլու-
թիւնը փաստաբեր եղած են հեղինակին: Գեղա-
րուեստագէտը մտածումներու թուին միայն ուշ
պիտի չդնէ, այլ անոնց որակին. այս ընտրու-
թիւնն է որ ճաշակ կ'անուանուի: «Ներաշ-
խարհ»ը, պէտք է ըսել, ոչինչը չէ... քառոսն է:

*

ԱՎ. Վ. Սիրունեան հրատարակած է, ի Պո-
լիս, չորս Աւետարաններու աշխարհաբար թարգ-
մանութիւնը:

Այսպիսի ձեռնարկ մը ի՞նչ եղանակաւ պէտք
է կատարուի՝ համապատասխանող ըլլալու հա-
մար ժողովրդեան բաղձանքներուն և լրացուցիչ
անոր հոգեկան կարօտութեանց: Կը պահանջուի
նախ հետգրի կատարելաւ տիրապետումն և խղճա-
միտ բնատարմութիւն՝ որ այդ յատկութիւններ
պիտի ծառայեցնէ իրենց նպատակին: Բայց քա-
նի որ յաճախ աւետարանի մթութիւնը բառերու
մէջ չեն, այլ նոյն իսկ իրերուն, և շատ բան
առեղծուած պիտի մնայ՝ եթէ հնախօսութիւնը
չհասնի օգնութեան, ինքնին կը հետելի՝ թէ նոյն
իսկ թարգմանութիւնը ամբողջացնելու համար՝
անհրաժեշտ է տալ ընթերցողին ծանօթութիւն-
ներ Պաղեստինի աշխարհագրութեան, սովորու-
թեանց, բարուց, լեզուի վրայ: Վերջապէս օգ-
տակար է գրաբար բնագիրն եւս հրատարակել
միասին՝ ընթերցողին ճշմարիտ արբիւրը ցոյց
տալու և զինքը սրբազան բնագրին հետ ըն-
դեկացնելու նպատակաւ:

Արդ Ա. Վ. Սիրունեանի թարգմանութիւնը
ուրիշ բան չէ՝ բայց եթէ ամբողջական իրազոր-
ծումը այս ծրագրին:

Աւետարանի ընթերցողը՝ լեզուական որոշ ըմ-
բռնումէ մը յետոյ պիտի գտնէ նաեւ գիտնա-
կանօրէն դրուած լուծումը այն տարակոյտնե-
րուն, լուսաբանումը այն մթութեանց՝ զոր յա-
ռաջ կը բերեն ժամանակի և տեղւոյ այնքան
տարանջատ հեռաւորութիւնը: Գործը նուիրեալ
է Հայ կաթողիկէից այժմեան Պատրիարքին,
Գեորգի. Պօղոս ԺԿ Սապպաղեանի:

Խ.

ԶՐԱՆԱԽՈՐՆԵՐԸ

Մըրրիկներու մութ կեդրոն,
Ովկիանոսին վրայ նետուած,
Ամպերու պէս, ուր թաքչի
կայծակնազէն մի աստուած,
Զրահաւորներ կը թրւին,
Դաւաղութեան սենեակներ,
Գերեզմաններ՝ որ շըրջին.
Միջնադարեան զրդեակներ
Աւիքներու զագաթին.
Կըռուի վրաններ՝ ծովուն վրայ,
Բանակ հագուած մէկ զըրահ.
Եղեռնալի կըրգիններ՝
Պարիսպներով մետաղեայ.
Գիւղակներ են՝ զանգատանց
Հետ միասին թափառուն.
Ովսարաններ՝ որոնցմէ
Անցած կը թուի մերկ աշուն.
Մեծ քաղաքի բեկորներ՝
Զըրհեղեղէ մը պատուած.
Երկաթածոյլ բանտեր են
Միայնութեան մէջ ալեաց.
Դրժոխք՝ մարդու ձեռակերտ,
Ժողով դահիճ տարրերու.
Սատանայի խորհուրդներ՝
Ելած զոհեր փրկուողու:
Փառք, նախատինք մարդկութեան.
Գործ՝ մըտաւոր իր ուժին,
Գործ՝ իր սըրտի չարութեան.
Ազգերն ողջոյն ձօնեցին
Մահուան՝ չըքնաղ մեքենայ,
Որ աւելի հեշտութեամբ
Իր ծաղիկներն հընձէ նա:
Ոհա ընծայն նոր Դարուց,
Վրսեմ հեզմանքն յոյսերուն,
Որով նախնիք երգեցին
Ապագայ մի լաւագոյն: —
Կը յառաջէ, բարձրանայ
Մարդը, ինչպէս բոց մ'անշէջ.
Երջանկագոյն չէ՝ հիմայ,
Այլ աւելի երազ, մեծ,
Ինչպէս Բարույն՝ չարին մէջ: